

Votum / zegengroet	
Openingslied	Psalm 135 : 1 en 3
Gebed om opening Gods Woord	
1e schriftlezing	Job 2 : 3 - 13
Lied na de schriftlezing 1	Gezang 34 : 1 en 2
2e schriftlezing	Job 3 : 1 - 2 en 16 - 26
Lied na de schriftlezing 2	Gezang 34 : 3
Tekst	Job 2 : 10b
Preek	
Amenlied na de Preek	Psalm 139 : 11
Geloofsbelijdenis	Nicea
Gezongen belijdenis	Gezang 161 : 4
Collecten	
Gebed over Preek en Voorbeden	afsluiten met 181 d (Dirk Zwart)
Slotzang	Psalm 46 : 1 en 4
Zegen	

Pastorale lessen uit Job

Het boek Job is heel intens, en heel actueel.

Maar het is niet zo gemakkelijk te lezen, om een aantal redenen.

De taal alleen al is heel dichtelijk en omslachtig. Voor je het weet ben je de draad kwijt.

Maar wanneer je wel alles snapt, wordt het boek alleen nog maar moeilijker.

Wat een verdriet, wat een onbegrip en wat voor een worsteling met God. Vanmiddag gaan we die worsteling niet uit de weg, maar we hopen er iets aan te hebben voor onze onderlinge gesprekken in de gemeente.

We zagen in de eerste preek dat Job, die bijzonder gezegend was door de Heer, alles weer kwijtraakte, zelfs zijn 10 kinderen. Vreselijk.

Een van de hoofdrolspelers in Job is Satan. Hij beschuldigt Job ervan dat hij God alleen maar dient om er beter van te worden.

Denk je dat echt? zegt God. Neem dan maar de proef op de som.

Je mag hem alles afpakken, behalve zijn gezondheid, en dat zal hij me nog steeds trouw en toegewijd dienen.

En dat laat de Satan zich geen twee keer zeggen.

Hij stort Job in het ongeluk.
En wat God gezegd had gebeurd inderdaad. Job blijft trouw.
Maar, diep ongelukkig is hij wel. Ontroostbaar.

En, dat zet ons aan het denken. Ook in onze eigen familie of gemeente kunnen mensen enorm verdrietige dingen meemaken. Hoe reageren we dan? En wie in de gemeente zijn dan de aangewezen troosters?

Ooit kenden we de situatie dat ouderlingen -vaak twee aan twee- alle gezinnen in hun wijk jaarlijks bezochten, op het huisbezoek informeerden naar het wel en wee van de gemeenteleden, en zich een beeld vormden van hun geestelijk leven.

Ze brachten Gods woord aan huis, kwamen met troost en soms met vermaan.

En dat was waar pastoraat op neerkwam. Met een actieve rol voor de ouderlingen en een vrij passieve rol voor de gemeenteleden.

Inmiddels hebben veel gemeenten een nieuw stelsel ingevoerd, waarbij de huiskringen de hoeksteen vormen van het pastoraat en het diaconaat. Daar, in de huiskring, moet het gebeuren.

Soms ligt in de kringen het accent op Bijbelstudie en preekbespreking. Maar het idee is dat we zo steeds dichter toegroeien naar God en naar elkaar, en dat we in de kringen en in de wijken omzien naar elkaar. Vandaag wil ik stilstaan bij de vraag wat je zou moeten doen, als je in je wijk of in je kring te maken krijgt met lijden en verdriet. We buigen ons opnieuw over het boek Job, en willen nadenken over de *pastorale* lessen die we hieruit kunnen leren.

Wat leer ik van zijn vrouw?

De eerste van wie we vanmorgen iets willen leren is Job z'n vrouw

De vrouw van Job heeft in dit drama, waarin allerlei mannen uren aan het woord zijn, maar heel weinig tekst. Maar het is wel een uitermate belangrijke zin:

“Waarom blijf je zo onberispelijk? Vervloek God toch en sterf!”

Voordat we de betekenis van deze zin gaan uitpakken wil ik eerst iets anders benoemen. Jobs vrouw heeft in dit drama weinig tekst, maar ze heeft natuurlijk wel een enorm aandeel in het verdriet. Ook zij is alles kwijtgeraakt, ook zij heeft haar tien kinderen begraven. Het is maar goed dat ze hier even van zich laat horen, anders zou je dat nog zo vergeten. Ook zij heeft het vreselijk moeilijk.

Haar overkomt (afgezien van de ziekte) hetzelfde als Job, maar ze reageert heel anders dan Job. Het mag ons opvallen dat Jobs vrouw exact zo reageert als Satan het aan God voorspeld heeft. Eerst in Hoofdstuk 1 vers 11, en opnieuw in 2 vers 5. Ze gebruikt exact dezelfde woorden: God vervloeken, God vaarwel zeggen. Kennelijk heeft zij het inmiddels gehad met God.

Dat is voor Job natuurlijk schokkend. De vrouw met wie hij tot nu toe lief en leed gedeeld heeft, blijkt totaal anders op deze rampzalige situatie te reageren als hijzelf. Ze is op dit moment geen steun, maar een extra beproeving. Zelfs zijn vrouw heeft geen begrip meer voor hem en voor zijn vasthoudende trouw aan God. Hoe is dat mogelijk?

Dat wordt duidelijker wanneer we ons grondig in de situatie inleven. Want, zoals zo vaak in de Bijbel, wordt het verhaal hier heel bondig verteld. Het is alsof hoofdstuk 1 en 2 binnen een week worden afgewikkeld. Maar dat is helemaal niet waarschijnlijk. Kijk maar naar het

begin van hoofdstuk 2. “Op een dag ... enz.” Het is een herstart van de vertelling. Satan heeft opnieuw de hele aarde doorkruist, we zijn gewoon een hele tijd verder. En die vrienden van Job woonden ook niet om de hoek, maar op grote afstand. Het verhaal van Jobs rampen heeft inmiddels de ronde gedaan en de verre stad Teman bereikt. En zelfs Suach en Naama! Weken, maanden zijn we verder. Hoe zou zij gereageerd hebben op dit plotselinge verlies? Eerst kwam er de ontkenning en het onbegrip. Toen de hoop op een rigoreus herstel. Job is immers rechtvaardig, en God toch ook? Dacht ze. Maar dan blijft de redding uit, het drama sleept zich voort, en dan wordt Job ook nog ziek. Hij wordt oud en lelijk en hij stinkt verschrikkelijk. En dan breekt Jobs vrouw. Job, waarom blijf je hierin geloven? Denk je dat het ooit nog beter wordt? Houd jezelf niet langer voor de gek en stop met God. Hij is onbetrouwbaar.

Wat leren we hieruit voor ons pastoraat?

In de eerste plaats dat tijd een cruciale rol speelt. Na verloop van tijd breken mensen. Eerst is er nog het geloofsvertrouwen en de hoop op herstel. Maar als de situatie uitzichtloos begint te worden, dan slaat de twijfel toe. Pastoraat bij verliessituaties vergt een lange adem. Blijf komen en blijf troosten. De buitenstaander is na een jaar al weer met totaal andere dingen bezig, maar de weduwe is gemiddeld drie jaar bezig en het tweede jaar is zwaarder dan het eerste.

Een tweede les is dat man en vrouw (en eventuele kinderen) het verlies allemaal op hun eigen manier beleven en verwerken. En daar komen ze pas achter als het zover is. Het verlies brengt de verschillen aan het licht en dat kan leiden tot harde woorden of stille en diepgaande verwijdering.

Wil je dan troosten en meeleven, vraag dan naar alle verhalen. Hoe is het voor jou, en hoe is het voor jou. En kunnen jullie met de verschillen overweg? En wat betekent dat voor jou geloof en wat voor jou geloof? En wat betekent het voor jullie relatie? Ook die relatie *als zodanig* komt onder druk te staan en verdient voldoende pastorale aandacht. Denk aan de vrouw van Job!

Wat leer ik van zijn vrienden?

We leren niet alleen van Jobs vrouw maar ook van zijn vrienden. Zoals gezegd, deze mannen woonden bepaald niet om de hoek. Een reis van ongeveer duizend kilometer brengt hen naar het verre Us, en naar het huis waar Job inmiddels niet meer woont. Ze hebben elkaar tijdens de route opgezocht en arriveren nu met z'n drieën op de plaats des onheils. Maar geen spoor van Job. En dan, als ze op de vuilnisbelt van de stad aankomen, zien ze in de verte een volkomen verwaarloosde, doodzieke bedelaar. Oooh ... dat is Job! En dan dringt de omvang van het lijden pas echt tot ze door. En ze kunnen er niet mee omgaan. Ze zagen hem uit de verte. En blijven op afstand.

Dat is hier de eerste les en ook de eerste waarschuwing voor ons. Andermans verdriet kan nog veel groter zijn dan we eerst hadden gedacht. De ander kan in zijn pijn, zeker wanneer hij ongeneeslijk ziek is, onherkenbaar worden. Geen schim van wie hij of zijn was. Tachtig geworden in een half jaar tijd. Of de ander is depressief en zegt dingen die je helemaal niet herkent. Of wilt horen. Je kent je vriendin of je moeder niet meer terug, en zij kent jou ook niet meer. Waar blijf je dan, met je oprechte voornemen om troost te geven? Blijf je hangen in je ontzetting? Of maak je toch weer contact?

Jobs vrienden maken wel veel misbaar. Ze scheuren hun kleren en ze strooien as in de lucht. Iedereen kan van afstand zien hoe verdrietig *zij* zijn en hoe het *hen* aangrijpt, maar Job heeft natuurlijk niets aan al dat uiterlijk vertoon. Daar gaat geen enkele troost van uit. Ook dat is een gevoelige les voor ons. Ook wij kunnen soms oprecht geschokt zijn van het verdriet van anderen dat we meemaken. En dan zoeken we elkaar op en kijken elkaar met verdrietige en sombere gezichten aan. Och, och wat is dit erg. Dat is helemaal niet verkeerd en je hebt het als omstanders ook nodig. Je moet ook met je eigen ontredde ergens heen. Maar degene die jij wilde troosten heeft er weinig aan.

Jobs vrienden komen er uiteindelijk naast zitten, en kunnen nog steeds geen stom woord uitbrengen. Ze houden een week hun mond. Dat was in de oosterse traditie de gebruikelijke tijd om te rouwen over een dode. En het was ook gebruikelijk om degene die je wilde gaan troosten eerst geduldig aan te horen, voordat je zelf het woord ging voeren.

Allemaal volgens de regels, maar weer: geen troost. Job was niet dood, hij leefde. En hij kon troostende woorden juist heel goed gebruiken. Maar die komen niet.

Wat er uiteindelijk *wel* komt is veel te goed doordacht. Dat is geen troost voor de *lijder*, maar een verklaring voor het *lijden*.

En dat is de laatste les die we vanmorgen meenemen uit het merkwaardige huisbezoek van de drie vrienden. Ze wilden troosten maar ze gaan verklaren. Ze wilden *herders* zijn maar ze worden *leraren*. Ze hebben een volle week kunnen denken over het geval Job, en ze hebben hun verhaal klaar, maar ze luisteren onwaarschijnlijk slecht.

Dat is, tot op de dag van vandaag, een grote valkuil voor iedereen die pastorale hulp wil geven.

Denk aan de vrienden van Job!

En wat leer ik van Job zelf?

Maar midden in de ellende, midden tussen zijn vrouw en zijn vrienden, zit Job zelf. Wat zegt hij ervan en wat kunnen we daar van leren.

Hij hoort wat zijn vrouw zegt, en hij gaat daar tegen in.

Hij schrikt van haar ongeloof en haar kennelijke voornemen om God vaarwel te zeggen. En hij zet de zaken recht.

“Al het goede aanvaardden we van God, zouden we dan het kwade niet aanvaardden”

Merk op dat deze zin mooi is opgebouwd, zoals dat gebruikelijk is in Hebreeuwse on-liners. God staat precies in het midden. In voor en tegenspoed is God het middelpunt van Jobs leven. Job was ongekend rijk, en hij verliest alles. De HEER heeft gegeven, en wie ben ik om te protesteren als de HEER het zijne terug neemt. Dat was Jobs gelovige slot-som in Hoofdstuk 1 vers 21. De naam van de HEER zij geprezen.

Inmiddels zijn we een flinke tijd verder een Job zit doodziek op de vuilnisbelt.

Hij krabt zijn brandende zweren. En hij zegt niet langer: “de naam van de HEER zij geprezen.” Job slaat, geheel in overeenstemming met zijn verdriet, een lagere toon aan. Het prijzen is vervangen door *aanvaarden*. Dat mogen we als eerste leren van Job. Het kwade uit Gods hand *aanvaarden*.

Dat is iets anders dan blij zijn of begrijpen. Job prijst God niet en hij begrijpt er helemaal niets van. Daarvan hebben we in hoofdstuk 3 een voorproef gelezen: Waarom geeft God het licht aan ongelukkigen, het leven aan verbitterden? Ik heb wel het levenslicht gezien,

zegt Job, maar mijn levensweg is onderhand een duister raadsel. God heeft die weg donker gemaakt en vol met obstakels. Maar ik aanvaard dit, ook al begrijp ik het niet.

Job houdt vast aan zijn overtuiging en protesteert heel krachtig tegen de afwijzende houding van zijn vrouw. Hij doet het krachtig, maar is ook uit op herstel van haar geloof en op herstel van de relatie. Hij is, andersgezegd, *zelf* pastoraal bezig.

Je *woorden* zijn de woorden van een dwaas. De woorden van iemand die God niet kent. Maar jij bent mijn vrouw, je kent God wel, en deze woorden zijn dus ongepast.

Het kan ons in lastige situaties helpen, om woord en persoon los van elkaar serieus te nemen. Diep verdrietige mensen zeggen soms dingen over God, die niet kloppen. Die woorden vragen om een weerwoord. Maar degene die ze uitspreekt vraagt en verdient aandacht en troost.

En Job doet dat heel subtiel door te zeggen “Zouden wij het goede aanvaarden en het kwade niet” Wij, jij en ik. Wij hebben het samen goed gehad en nu gaan wij er samen onderdoor, maar laat dit verdriet geen einde maken aan ons “Wij”.

De uitspraak van Job over het aanvaarden van goed en kwaad uit Gods hand, is de eerste uitspraak die we uit zijn mond optekenen, nadat hij ziek is geworden. Het is een uitspraak waarvoor hij complimenten krijgt. Opnieuw zondigt Job niet en hij spreekt geen onvertogen woord.

Hij zal nog veel meer gaan zeggen over God en tegen God, en daar gaan we in de komende weken naar kijken. Wat zegt Job allemaal en wat brengen zijn vrienden er tegenin. En wie spreek correct over God? Het wordt een spannende ontdekkingsreis.

Maar in deze compacte uitspraak is de blauwdruk gegeven.

Ik dien God niet om wat hij geeft of doet, maar om wie Hij is.

Hij is de machtige, hij is de schepper van hemel en aarde, en bij hem ben ik veilig, ook als ik lijd. Ook als ik het kwade uit zijn hand aanvaard. Ook dan laat zijn hand mij niet los.

En ik stel mijn vertrouwen op de God die, onverdiend, zelf het lijden van de hele mensheid op zich nam. Die werd gestraft voor overtredingen die hij niet had begaan.

Die onze zonden op zich nam. En zo voor ons de weg openlegde naar onverdiend heil.

Dat perspectief wordt hier al geschetst, in het boek Job.

En daarmee krijgt ons pastoraat zijn uiteindelijke vervulling.

Al ons lijden en al onze pijn worden door Christus gevoeld en door hem vervuld.

Ons lijden kan ondraaglijk zijn, maar is nooit uitzichtloos. En het blijft niet onopgemerkt.

Dat mogen we elkaar voorhouden, als we met als elkaars pijn meevoelen en zo proberen om het samen te dragen. We redeneren niets weg, maar we weten ons *in dit alles* meer dan overwinnaars, dankzij hem die ons heeft liefgehad. Zou Hij die zelfs zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, ons met Hem niet alle dingen schenken?

Amen

Verwerkingsvragen:

1. In de inleiding op de preek werd gesproken over het hedendaagse pastoraat/diaconaat en de rol van de huiskringen daarin. Ga met elkaar eens na hoe julle daar als huiskring in staan. Dat kun je naar aanleiding van deze preek doen, maar natuurlijk ook op andere momenten, wanneer je over het functioneren van je kring doorspreekt
- Kun je uit de voeten met deze ontwikkeling?

- En tegen welke vragen en problemen loop je op?
 - Hoe zou je die kunnen oplossen?
 - Zie je inderdaad een ontwikkeling van “bijbelstudie” naar “onderling pastoraat”?
 - Hoeveel tijd willen jullie daarvoor nemen?
2. De preek noemt een aantal pastorale lessen en valkuilen op. Ga eens na of een en ander herkenbaar is. Bijvoorbeeld door je af te vragen waar je eigen valkuilen zitten in het pastoraat. Wat zou je aan je eiegen gedrag willen veranderen, wat zou je willen leren?
3. Een groot verlies of een diepgevoeld verdriet kan een zware opgave zijn voor je relaties. Bijvoorbeeld voor de relatie met je partner of die met je kinderen. Ga eens na of je dat herkent. Dat zou je eerst ieder voor zich kunnen doen, en daarna met elkaar uitwisselen, wanneer je daaraan behoefte hebt.